

O multiperspektivnosti i mnogim „licima” povijesti staroga vijeka.

Intervju: Oswyn Murray

Oswyn Murray je *profesor emeritus* s Balliol koledža u Oxfordu, kao i suradnik u nekoliko drugih znanstvenih institucija. Njegovi su interesi ponajprije usmjereni na starogrčku povijest te je u tom polju objavio niz značajnih djela kao što su *Early Greece* i *Sympotica*, u kojima je grčku povijest i društvo promatrao s različitih gledišta. Profesor Murray također je bio urednik zbornika *The Greek City*, kao i sinteze *Oxford History of the Classical World*.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 21. svibnja 2019. godine, profesor Murray održao je predavanje na temu *Sympotic history* u kojemu se bavio tematikom grčkih simpozija, pritom sagledavajući niz aspekata tog fenomena. Potrebno je pojasniti da se termin simpozij u antičkome svijetu odnosio na zasebni dio gozbi u kojemu se nakon konzumiranja hrane i pića prelazilo na intelektualno stimulativnije teme, kao što su glazbene izvedbe, recitali i razgovori. Tom smo prilikom kontaktirali s profesorom koji je pristao na intervju te mu na tome iznimno zahvaljujemo.

PT: Zašto ste odlučili proučavati baš antiku? Što je točno potaknulo Vaše zanimanje za tu znanstvenu disciplinu?

OM: U školi sam htio učiti latinski i grčki jezik jer su to bila dva najteža predmeta u humanističkim znanostima, a privlačili su najinteligentnije učenike i najbolje učitelje. Ali otkrio sam da sam bolji u povijesti nego u filologiji – povijest je uključivala povezivanje različitih ciljeva i ideja.

PT: Na koji je dio Vašega rada osobito utjecalo vodstvo Arnalda Momigliana¹ i njegove ideje? Koju od njegovih lekcija smatrate osobito važnom za primjenu u radu suvremenih povjesničara antike?

OM: Momigliano, profesor u Londonu, imenovan je mojim mentorom na doktorskome studiju jer u Oxfordu nije bilo potrebnog stručnjaka za helenizam. Od samoga početka sam ga obožavao. Postali smo prijatelji tijekom suradnje dulje od trideset godina. Bio je žestok kritičar svojih kolega, ali je nesebično pomagao svojim studentima. Otišli bi do njega s povijesnim problemom, a on nikada nije dao odgovor. Međutim, pet minuta razgovora promijenilo bi problem i potaknulo vas da potražite novo rješenje. Osim ozbiljnosti pravog povijesnog istraživanja, mislim da sam najbolje naučio kako je klasična tradicija važna te da ne odbacujem olako svoje prethodnike, nego da shvatim zašto su pisali tako kako su pisali. Znao je sve, uključujući i probleme koji još nisu bili riješeni.

PT: Nekoliko pitanja o Vašem radu. Smatrate li svoju knjigu *Early Greece* (*Rana Grčka*), koja obuhvaća fenomene kao što su interkulturelne razmjene između Grka i stanovnika Crnog mora i Azije (Orijenta), prethodnikom pisanja globalne historije? Biste li okarakterizirali Mediteran u promatranom razdoblju (osobito nakon mnogih novih otkrića otkako je knjiga izašla) kao protoglobalizirano područje?

OM: Da. Zamolili su me da napišem novo izdanje knjige, a započet će s globalnom

poviješću i Mediteranom kao mjestom razmjene. Započet će s minojskom kulturom i Bliskim Istokom, uključujući nove radove o židovskim plaćeničkim naseobinama u Egiptu. Također, uvrstit ću novo poglavlje o Perzijskom carstvu kao globalnom fenomenu. Te su ideje već nagovještene u ranijim izdanjima, ali nisam imao dovoljno podataka i znanja da bih pisao o njima.

PT: Što je uzrokovalo Vaš pomak od pisanja i uređivanja sinteza povijesti ili enciklopedija klasičnog svijeta te makropovijesnih djela kao što je Vaša analiza helenističke političke misli, prema antropocentričnim temama kao što je, primjerice, povijest simpozija? Jesu li škola *Annales* i njihov fokus na *histoire totale* i *histoire des mentalités* utjecali na Vaš rad općenito ili Vas potakli na promjenu?

OM: Doktorski sam rad počeo od fusnote u Rostovtzeffovoj knjizi *Social and Economic History of the Hellenistic World* (*Društvena i ekonomska povijest helenističkog svijeta*) koja govori o potrebi za istraživanjem o helenističkoj teoriji monarhije. Enciklopedije sam uglavnom pisao po narudžbi nakladnika. O prelasku na simpozij govorit ću u utorak, a [škola *Annales*] nadahnuta je Vernantom i *histoire des mentalités*, kao

i otkrićem povijesti umjetnosti te tradicijom Abyja Warburga.

PT: Govoreći iz kontinentalne perspektive gdje uglavnom proučavamo antiku kao dio opće povijesti, a ne kao dio klasičnih studija, mislite li da je moguće proučavati antiku izvan okvira zadanog klasičnim studijama?

OM: Velika prednost proučavanja klasične starine je u tome što možete proučavati relevantne discipline cijeloga života i možete pokušati stvoriti cjelovitu sliku. Te su kulture zapisane te je potrebno proučavati klasične jezike i književnost da bismo razumjeli način njihova razmišljanja. Jednako tako, moramo biti svjesni drugih povijesnih razdoblja i njihovih problema. Zbog toga morate biti stručnjak na području klasičnih jezika i opće povijesti. To je na početku vrlo teško, no umjetnost i (uz malo sreće) život dugo traju. Nikad ne treba prestati razvijati nove vještine.

PT: Po Vašem mišljenju, koja je temeljna vrijednost proučavanja klasičnih jezika i antike u 21. stoljeću? Također, smatrate li da je antika politizirana posljednjih godina?

OM: 20. stoljeće bilo je katastrofalno, jednako loše kao i 17. st. u smislu progona intelektualaca. 21. stoljeće ne izgleda mnogo bolje. Kako možemo spasiti čovječanstvo? Barem nam klasična starina omogućuje da vidimo

kulturu u cjelini, bez modernih predrasuda: još nemamo dovoljan vremenski odmak da objektivno sagledamo modernu povijest. Cijeloga sam se života borio protiv politizacije povijesnih fenomena: to je samo falsificiranje povijesti kako bi se stvorio moderni mit o najgorim elementima u suvremenoj, previše politiziranoj, kulturi. Trebamo zapisati kulturnu povijest bez politike, ratovanja, ekonomije, možda i bez religije. Moj drugi veliki uzor jest Jacob Burckhardt, najmudriji čovjek u doba nacionalizma.

PT: Kao osoba s karijerom na području klasičnih jezika i povijesti antike duljom od pola stoljeća, što mislite koliko je disciplina bila otvorena novinama iz drugih znanosti u tom razdoblju? U kojem smjeru i koje teme će biti u žarištu interesa u bliskoj budućnosti?

OM: Bili smo očarani marksizmom, strukturalizmom, antropologijom, sociologijom – potrudili smo se držati korak sa znanstvenicima iz tih područja. Čini se da se ljudi sada bave samo pozitivizmom i tehničkim problemima, kao da velike ideje više ne postoje. Možda zbilja ne postoje. Ako je tako, povijest će prestati biti zanimljiva. Ako postoji nada, ona zasigurno leži u prelaznoj granici između umjetnosti, povijesti, književnosti i između različitih povijesnih tradicija u Kini, Indiji, a možda i u ekološkim i biološkim znanostima. Impresionirao me Stephen Jay Gould, koji je također preminuo.

Intervju proveli
Andrija Banović
(diplomski studij arheologije i povijesti)
i Igor Krnjeta
(mag. edu. hist.)
U Zagrebu 19. svibnja 2019.

¹ Arnaldo Momigliano (1908 – 1987) jedan je od najznačajnijih povjesničara staroga vijeka. Nakon isključenja s talijanskih sveučilišta 30-ih godina 20. stoljeća zbog rasnih zakona, Momigliano bježi u Ujedinjeno

Kraljevstvo gdje radi do umirovljenja. Fokus njegova rada, sa izuzetkom izučavanja antičke povijesti i kulture, ponajprije je počivao na antičkoj i modernoj historiografiji.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 14 2019.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 14 2019.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XIV, broj 14, 2019.

Glavni i odgovorni urednik
Mihaela Marić

Zamjenik glavnog urednika
Saša Vuković

Uredništvo
Matea Altić, Ivan Grkeš, Marta Janković,
Mario Katić, Igor Krnjeta, Mihaela Marić,
Petar Plastić, Saša Vuković

Urednici pripravnici
Andrija Banović, Alen Obrazović,
Alen Okreša

Redakcija
Matea Altić, Andrija Banović, Ivan Grkeš,
Marta Janković, Mario Katić, Igor Krnjeta,
Mihaela Marić, Alen Obrazović, Alen Okreša,
Petar Plastić, Saša Vuković

Tajnik uredništva
Petar Plastić

Recenzenti
dr. sc. Miroslav Bertoša
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Branimir Janković
Marko Lovrić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Josip Mihaljević
dr. sc. Jasmina Osterman
dr. sc. Martin Previšić
Filip Šimetin Šegvić, asist.
dr. sc. Ivica Šute

Lektura i korektura
Franka Belović, Danijel Blazsetin, Lucijan
Borić, Paula Bradić, Katarina Cukovečki,
Paula Fajt, Tanja Jelinić, Ivana Kovačić,
Ema Maglić, Mateja Papić, Borna Treska

Oblikovanje
Tomislav Vlanić

Prijevod s engleskog jezika
Mateo Gospić, Paula Fajt, Alen Obrazović

Izdavač
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb

Tisak
Tiskara Zelina d.d.

Naklada
Tiskano u 150 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima
izražavaju isključivo stavove i mišljenja
autora i ne predstavljaju nužno stavove i
mišljenja uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su
omogućili:

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Centar za komparativnohistorijske i
interkulturne studije Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Redakcija časopisa Pro tempore im iskreno
zahvaljuje na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb
(za: Uredništvo Pro tempore),
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb

Kontakt
pt.urednistvo@gmail.com